

Ключевые слова: специальные знания, формы использования специальных знаний, судебный эксперт, судебная экспертиза, формы привлечения эксперта к уголовному производству.

Bondarenko O. O. Involving experts into criminal proceedings

Procedural forms of using special knowledge in criminal proceedings have been considered. They are expert involvement, specialist involvement, participation of forensic expert or doctor in conducting examination of a person, demanding the findings of audits and inspections' acts.

Definition of an expert and forensic examination has been formulated. The nature of forensic expertise has been characterized; and the grounds of its appointment have been provided.

Forms of involving experts into criminal proceedings have been analyzed. They include appeal of a party of criminal proceedings to an expert and appointment of examination's conduction by an investigating judge or a court.

It has been stated that the defense can involve an expert to criminal proceedings during the preliminary investigation by the way of: a) petition claiming the prosecution; b) independent involvement of experts on a contractual basis; c) application to the investigating judge with the request to involve experts. Unlike the defense, the victim may involve an expert to criminal proceedings merely by claiming the prosecution motion. Considering this the list of the rights of the victim to involve experts into criminal proceedings requires expansion. It is alleged that questioning of a forensic expert has to be also regulated during the preliminary investigation.

Keywords: special knowledge, forms of using special knowledge, forensic expert, forensic expertise, forms of involving experts into criminal proceedings.

УДК 343.132(477)

Г. І. Глобенко,

кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального процесу факультету № 1 (слідства) Харківського національного університету внутрішніх справ; ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1533-9213>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Здійснено аналіз положень кримінального процесуального законодавства України та деяких інших країн пострадянського простору, що стосуються початку досудового розслідування. Розглянуто думки науковців з питань, що досліджуються, та надано їх оцінку. Сформульовано та обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення процесуальних норм, які стосуються предмета дослідження.

Ключові слова: процесуальне рішення, початок досудового розслідування, слідчий, прокурор, кримінальне правопорушення, Єдиний реєстр досудових розслідувань.

Постановка проблеми. Кримінальне процесуальне законодавство покликане створювати необхідні передумови для функціонування правової, соціальної держави й забезпечення додержання процесуальних прав учасників кримінального провадження. Його положення багато в чому ґрунтуються на міжнародних нормативно-правових актах у сфері кримінальної юстиції, що були ратифіковані Верховною Радою України. Не є винятком й інститут початку досудового розслідування, який є одним із ключових. Однак варто зазначити, що й досі окремі аспекти цього етапу кримінальної процесуальної діяльності не знайшли свого остаточного вирішення.

Стан дослідження. Правова регламентація початку досудового розслідування привертає увагу як науковців, так і практиків. Проблемним питанням досліджуваного етапу кримінального провадження присвячені численні праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців: Ю. І. Азарова, Ю. П. Аленіна, Т. В. Варфоломеевої, Ю. М. Грошевого, А. Я. Дубинського, В. С. Зеленецького, О. В. Капліної, А. О. Ляша, В. Т. Маляренка, О. Р. Михайленка, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, В. О. Попеляшка, С. М. Стахівського, О. Ю. Татарова, В. М. Тертишника, А. Д. Удалової, С. С. Чернявського, В. П. Шибіка, М. Є. Шумила та ін. Однак у більшості з них висвітлюються питання початку кримінального провадження відповідно до положень КПК України 1960 р., що обумовлює необхідність їх розгляду згідно з чинним КПК України.

Метою цієї статті є дослідження правової регламентації окремих дискусійних питань початку досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України [1] містить низку новел, однією з яких є відмова від інституту порушення кримінальної справи. Більш того, стадія порушення кримінальної справи не передбачена кримінально-процесуальним законодавством більшості країн як англосаксонської системи права, так і континентальної Європи.

Питання початку досудового розслідування завжди перебували в полі зору як науковців, так і практиків. Так, зокрема, за часів дії КПК України 1960 р. висловлювалися різні пропозиції щодо запровадження іншої процедури досліджуваного етапу кримінального провадження. Ці погляди безпосередньо вплинули на зміст Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 [2], в якій наголошувалося на необхідності затвердження спрощеної процедури початку досудового розслідування, яким мав вважатися момент отримання уповноваженими законом органами інформації про кримінальний проступок або злочин. У контексті викладеного слід погодитися з О. А. Вакулік, яка наголошує на тому, що важливим етапом розвитку кримінального судочинства, пов'язаним з переосмисленням його теоретичних основ, був перехід від кримінального

процесу «радянського» зразка до європейських стандартів судочинства [3]. Як наслідок, у КПК України 2012 р. з'явилася норма (ст. 214), яка і втілила в себе вщевказані положення.

Успішність розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, багато в чому залежить від початкового етапу, передбаченого положеннями ст. 214 КПК України, який у вітчизняному кримінальному процесі є принципово новим. Згідно з п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України досудове розслідування – це стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР), Положення про порядок ведення якого затверджене наказом Генерального прокурора України від 6 квіт. 2016 р. № 139 [4]. Слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР та розпочати розслідування (ч. 1 ст. 214 КПК України). Вищевказані повноваження слідчого та прокурора також розповсюджуються і на керівника органу досудового розслідування, який під час здійснення досудового розслідування користується повноваженнями слідчого (п. 6 ч. 2 ст. 39 КПК України).

Здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається, за винятком проведення у невідкладних випадках огляду місця події. Отже, слідчий може зібрати та перевірити отриману із заяви або повідомлення відповідну інформацію до внесення її в ЄРДР лише шляхом проведення такої слідчої (розшукової) дії, як огляд місця події.

Положення чинного кримінального процесуального законодавства не містять чітких вимог щодо форми та змісту заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення. Частина 5 ст. 214 КПК України містить лише перелік відомостей, що має бути внесений до ЄРДР. Здійснюючи детальний аналіз змісту ст. 214 КПК України, вбачається, що інформація підприємств, установ організацій, посадових осіб, представників влади, громадськості або окремих громадян про вчинені кримінальні правопорушення може надходити як в усній, так і в письмовій формі, а слідчий та прокурор не вправі відмовляти у їх прийнятті. Завідомо неправдиві повідомлення про вчинення кримінального правопорушення мають тягнути за собою відповідальність, передбачену ст. 383 КК України.

Як вже зазначалося, чинний КПК України скасував процедуру проведення тривалої перевірки заяв і повідомлень про вчинені або підготовлювані злочини та необхідність прийняття відповідного процесуального рішення. Водночас аналіз змісту процесуальних норм

більшості країн пострадянського простору, що регламентують початок досудового розслідування, зокрема ст. 210 КПК Азербайджанської Республіки [5], ст. 175 КПК Республіки Білорусь [6], ст. 175 КПК Республіки Вірменії [7], ст. 321 КПК Республіки Узбекистан [8], ст. 156 КПК Киргизької Республіки [9], ст. 146 КПК Російської Федерації [10], свідчить про те, що у більшості з них існує стадія порушення кримінальної справи. Крім того, у вищевказаних КПК докладно регламентовано процедуру дослідчої перевірки за заявами та повідомленнями, а також визначено приводи та підстави для порушення кримінальної справи.

У свою чергу, досудове розслідування у Грузії та Казахстані, як і в Україні, розпочинається саме з моменту внесення відомостей до ЄРДР. Вважаємо, що такий порядок є більш прогресивним і забезпечує реалізацію громадянами права на захист своїх інтересів, а також дозволяє уникати повторного проведення деяких процесуальних дій (опитування – допит, дослідження спеціаліста – експертне дослідження тощо).

На сторінках юридичної літератури зустрічаються і протилежні точки зору науковців, які висловлюють свої зауваження щодо існуючої процедури початку досудового розслідування. Перш за все це пов'язано з тим, що положення чинного КПК України не передбачають прийняття процесуального рішення щодо його початку, що не узгоджується з положеннями ч. 3 ст. 110 КПК України, згідно з якою рішення слідчого, прокурора має прийматися у формі постанови. Так, наприклад, А. В. Черечукіна наголошує на тому, що рішенню уповноважених осіб про порушення (початок) кримінального провадження має бути надана процесуальна форма, тобто винесена відповідна постанова. Лише після цього відомості про кримінальне правопорушення можуть бути внесені до ЄРДР [11, с. 8].

Ряд інших науковців, зокрема А. А. Бабич, О. А. Вакулік, А. С. Симчук, пов'язують це з тим, що відмова від стадії порушення кримінальної справи значно погіршує правовий захист особи, щодо якої проводиться розслідування, та позбавляє її можливості оскаржувати безпідставне відкриття проти неї кримінального переслідування [12, с. 72; 13, с. 74; 14, с. 61]. У зв'язку з викладеним доречно зауважити, що відповідно до положень, передбачених ч. 1 ст. 214 КПК України, внесення відомостей до ЄРДР є прямим обов'язком слідчого та прокурора, а право на оскарження вищевказаної дії можливе лише після внесення відповідних змін та доповнень до КПК України.

Небезпідставно Ю. П. Аленін звертає увагу на те, що в діяльності правоохоронних органів України однією з найскладніших була і є проблема диференційованого підходу до вирішення заяв і повідомлень про злочини [15, с. 175]. Дійсно, кількість заяв та повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення у державі з року в рік збільшується, до того ж усі вони без винятку мають бути розглянуті та

вирішені згідно з положеннями чинного законодавства. У цьому контексті О. О. Мілевський цілком слушно зауважує, що на сьогодні все процесуальне навантаження на даному етапі автоматично лягає виключно на слідчого, а не на відповідні органи дізнання, як це було за часів дії КПК України 1960 р. Тому може скластися ситуація, за якої слідчі будуть вимушені перевіряти найабсурдніші заяви про злочини, в той час як відповідного слідчого реагування вимагатиме розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів [16, с. 110]. Вважаємо, що окреслені науковцем негаразди в більшій мірі знайдуть своє розв'язання після прийняття в Україні закону про кримінальні проступки. Завдяки цьому збільшиться кількість осіб, уповноважених здійснювати досудове розслідування, не за рахунок збільшення кількості слідчих відповідних слідчих підрозділів, передбачених положеннями ч. 1 ст. 38 КПК України, а за рахунок співробітників інших підрозділів органів Національної поліції, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства.

Слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважені на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається (ч. 4 ст. 214 КПК України). На жаль, на відміну від ст. 97 КПК України 1960 р. законодавець на даному етапі провадження не передбачив положень щодо необхідності вжиття всіх можливих заходів для запобігання кримінального правопорушення або його припинення. Вищевказане питання лише частково регламентовано в Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, яка затверджена наказом МВС України від 6 листопада 2015 р. № 1377. Так, згідно з Інструкцією посадова особа органу поліції в разі звернення до неї громадян або службових осіб із заявою чи повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких зобов'язана вжити заходів щодо запобігання правопорушенням і їх припинення [17].

Аналізуючи в цілому чинний КПК України, доходимо висновку, що на відміну від КПК України 1960 р. його зміст майже не містить положень, що стосуються забезпечення безпеки осіб, вичерпний перелік яких міститься у ст. 2 закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [18]. Так, у положеннях ст. 52-1-53-2 КПК України 1960 р. детально регламентувалися: а) процесуальний порядок обрання заходів безпеки; б) права й обов'язки осіб, щодо яких здійснюються заходи безпеки; в) порядок скасування заходів безпеки тощо. Вважаємо, що вищезазначену прогалину в чинному КПК України також потрібно усунути шляхом внесення відповідних змін та доповнень.

Із заявою чи повідомленням про вчинене кримінальне правопорушення може звернутися як заявник, так і потерпілий. Отже, чинний КПК України розрізняє цих учасників кримінального провадження. Більше того, ст. 60 КПК України наділяє заявника певними правами вже під час реєстрації відповідної заяви чи повідомлення.

Окремої уваги заслуговують положення глави 41 КПК України, що передбачають процедуру кримінального провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні. На наш погляд, вищевказані норми не повною мірою враховують особливості процесуальної діяльності окремих службових осіб стосовно початку досудового розслідування, що, у свою чергу, викликає суттєві складності у практичній діяльності. Зокрема, у разі виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається негайно; відомості про нього вносяться до ЄРДР при першій можливості (ч. 3 ст. 214 КПК України). З указанного випливає, що законодавець не передбачив механізму початку досудового розслідування у разі виявлення ознак кримінального правопорушення на повітряному транспорті, а також на території дипломатичних представництв чи консульських установ України. Крім того, керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України також не визначений як процесуальна особа, що уповноважена розпочати досудове розслідування. Це випливає з аналізу КПК України, Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.

В юридичній літературі з цього питання існують різні точки зору науковців, у тому числі й небезспірні. Так, наприклад, В. І. Фрич та О. Б. Комарницька вважають, що «в разі вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину за місцезнаходженням повітряного, морського чи річкового судна, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, та немає можливості у короткі терміни повернутись в Україну для проведення кваліфікованого огляду місця події та зібрання доказів» доцільно передбачити у КПК України невідкладне відрядження слідчо-оперативної групи [20, с. 118]. Очевидно, що на сьогодні запропонована науковцями пропозиція є непосильною для Державного бюджету України. У цьому контексті більш доречно розширити повноваження службових осіб, уповноважених на вчинення процесуальних дій, передбачених положеннями ст. 519 КПК України.

Висновок. На підставі викладеного слід зазначити, що в Україні та деяких інших країнах пострадянського простору запроваджено нову процедуру початку досудового розслідування. У порівнянні з КПК України 1960 р. вона має як позитивні, так і деякі негативні аспекти. В цілому за час своєї нетривалої дії цей інститут показав свою дієвість, проте окремі його положення, що регулюють діяльність органів досудового розслідування, прокуратури та інших учасників, потребують подальшого вдосконалення та закріплення у відповідних нормах КПК України.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Голос України*. 2012. № 90–91. 2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів»: указ Президента України від 08.04.2008 № 311/2008. *Урядовий кур'єр*. 2008. 17 квіт. 3. Вакулік О. А. Реформування кримінального процесуального законодавства в частині регламентації початку досудового розслідування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 4 (89). С. 160–167. 4. Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: наказ Ген. прокуратури України від 06.04.2016 № 139 // Генеральна прокуратура України: сайт. URL: http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&t=fsfile&c=download&file_id=198047 5. Уголовно-процесуальний кодекс Азербайджанской Республики: утв. законом от 14.07.2000 № 907-ІГ; с послед. изм. от 02.07.2002 // Управление Организации Объединенных Наций по наркотикам и преступности: сайт. URL: http://www.unodc.org/tldb/pdf/Azerbaijan_Code_of_Criminal_Procedure_in_Russian_Full_text.pdf. 6. Уголовно-процесуальний кодекс Республики Беларусь: закон от 16.07.1999 № 295-3; с изм. и доп. по состоянию на 20.03.2013 // Правовая библиотека. Законодательство России, Беларуси, Украины и других стран: сайт. URL: <http://www.pravo.levonevsky.org/kodeksby/upk/20130320index.htm>. 7. Уголовно-процесуальний кодекс Республики Армения: принят 01.07.1998 // Legislationline: сайт. URL: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4261/file/Armenia_CPC_am2006_ru.pdf. 8. Уголовно-процесуальний кодекс Республики Узбекистан: от 22.09.1994 // Legislationline: сайт. URL: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/3834/file/Uzbekistan_CPC_1994_am_2010_ru.pdf. 9. Уголовно-процесуальний кодекс Кыргызской Республики: принят 24.05.1999; с изм. и доп. по состоянию на 06.05.2016 // Параграф: инфор. система. URL: http://online.adviser.kg/Document/?link_id=1000874133. 10. Уголовно-процесуальний кодекс Российской Федерации: федер. закон № 174-ФЗ // Кодексы и Законы РФ: правовая навигационная система. URL: <http://www.zakonrf.info/upk/146/>. 11. Черечукіна Л. В. Точка відліку кримінального провадження за проектом КПК України (чи відповідає механізм кримінального провадження принципам публічності та змагальності?) // Забезпечення законності в діяльності органів досудового слідства та дізнання: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Луганськ, 26 берез. 2012 р.). Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 5–12. 12. Бабиць А. А. Особливості початку досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених у Збройних Силах України. *Право*

і Безпека. 2014. № 1 (52). С. 70–75. **13.** Вакулік О. А., Азаров Ю. І. Початок досудового розслідування у кримінальному провадженні: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2015. 184 с. **14.** Симчук А. С. Питання вдосконалення початкового етапу досудового розслідування // Актуальні проблеми розслідування злочинів за новим Кримінальним процесуальним кодексом України: зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 13 лип. 2013 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2013. С. 58–62. **15.** Аленін Ю. П. Шляхи вдосконалення початку досудового розслідування. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2013. Т. XIII. С. 175–184. **16.** Мілевський О. О. Початковий етап досудового розслідування злочинів, вчинюваних у зоні Чорнобильської АЕС. *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. Вип. 1 (2). С. 108–114. **17.** Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: наказ МВС України від 06.11.2015 № 1377 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>. **18.** Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: закон України від 23.12.1993 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>. **19.** Фрич В. І., Комарницька О. Б. Щодо законного затримання особи на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2013. № 5 (14). С. 111–120.

Надійшла до редколегії 05.08.2016

Глобенко Г. І. Некоторые вопросы регламентации начала досудебного расследования в уголовном процессе Украины

Осуществлен анализ положений уголовного процессуального законодательства Украины и других стран постсоветского пространства, касающихся начала досудебного расследования. Рассмотрены точки зрения учёных по исследуемому вопросу и дана их оценка. Сформулированы и обоснованы предложения по совершенствованию процессуальных норм, относящихся к предмету исследования.

Ключевые слова: процессуальное решение, начало досудебного расследования, следователь, прокурор, уголовное правонарушение, Единый реестр досудебных расследований.

Globenko G. I. Some issues of regulating the initiation of pre-trial investigation in the criminal procedure of Ukraine

It is indicated that the current Criminal Procedural Code of Ukraine contains a number of novels, one of which is the rejection of the institution of initiating criminal proceedings. However, analysis of the content of procedural norms of most post-Soviet countries that regulate the initiation of the pre-trial investigation indicates that most of them have a stage of initiation of a criminal case. Besides, they regulated in detail the procedure of pre-investigation check.

It is noted that success of the investigation and court hearing of criminal offenses under the law of Ukraine on criminal liability depends on the stage of initiating criminal proceedings. Initiation of criminal proceedings in the domestic criminal procedure is a fundamentally new and starts from the moment of data entry on a criminal offense to the Unified Register of pre-trial investigations. A similar procedure is assumed to be in the legislation of Georgia and Kazakhstan. Opposite points of view of scholars are contained in the legal literature, who express their concerns regarding the current procedure of initiating pre-trial investigation. This is primarily due to the fact that the Criminal Procedural Code of Ukraine does not provide the procedure for making procedural decision on its initiation. Besides a number of issues regarding: the form and content of the statement or report on committed criminal offense; taking all possible measures to prevent criminal offense or its termination; implementing security measures of the participants in criminal proceedings; features of procedural activities of some officials relating to the initiation of pre-trial investigation is not regulated.

Keywords: procedural decision, initiation of pre-trial investigation, an investigator, prosecutor, criminal offense, Unified Register of pre-trial investigations.

УДК 343.123.12(091)(477)“1920”

В. А. Греченко,

*доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6 (права та масових комунікацій) Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6046-0178>*

**АГЕНТУРНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛІЦІЇ УСРР
У 1920-ТІ РОКИ**

Розглянуто досвід оперативно-розшукової діяльності міліції в Україні у період нової економічної політики. Проаналізовано правову основу організації карного розшуку, залучення для протидії злочинності агентури, інформаторів та використання інших негласних методів роботи.

Ключові слова: міліція, оперативно-розшукова діяльність, нова економічна політика, агенти, інформатори.

Постановка проблеми. Початок оперативно-розшукової діяльності можна віднести ще до періоду утворення перших держав давнього світу. Вона була пов'язана із провадженням негласної роботи в боротьбі зі злочинністю. Для цього використовувалися послуги таємних помічників із середовища рабів, слуг та інших прошарків населення. Такі помічники називалися «агентами-донощиками», «інформаторами», «наглядачами» й «провокаторами», їх послуги, як правило, оплачувалися. Найбільш розвинені системи розшукової діяльності були у давніх Греції, Римі, Єгипті й Іудеї. За доби Київської Русі розшук осіб, підозрюваних у скоєнні злочинів, здійснював сам постраждалий